

عنوان مقاله: نقش دامپزشکی در بهداشت و سلامت آبزیان

**دکتر رضا اسدی – مدیر کل دفتر بهداشت، پیشگیری و مدیریت بیماریهای آبزیان
سازمان دامپزشکی کشور**

در عصر حاضر فعالیت دامپزشکی در آبی پروری، اشکال مختلفی به خود گرفته است و علاوه بر پیشگیری، کنترل و درمان بیماریها در قالب فعالیت های فیلدی، شامل تحقیق، تدریس - اشتغال در بخش های دولتی - نظارت بر محصولات غذایی با منشاء شیلاتی و آبی پروری - ارزیابی ساختارهای تولیدی و فرآوری و غیره نیز می شود.

دامپزشکان معمولاً به خاطر فداکاری شان در زمینه سلامت و بهداشت حیوانات خشکی زی و پرندگان شناخته می شوند. ولی در دنیای امروز تنوع فزاینده ای در مسئولیت های دامپزشکان ایجاد شده است که شامل بهداشت و سلامت آبزیان در کل صنعت آبی پروری می باشد

بهداشت و سلامت آبزیان یک حوزه تخصصی است و مستلزم آن است که دامپزشکان در تشخیص تفاوت های ساختاری و عملکردی بین آبزیان و حیوانات خشکی زی، از جمله تفسیر شرایط طبیعی و پاتولوژیک و درک پویایی محیط آبی، دانش و تجربه داشته باشند و این امر نیازمند آموزش های جامع در زمان تحصیل در دانشگاه و مشارکت در دوره های آموزشی و بازآموزی بعد از فارغ التحصیلی می باشد.

بهداشت و سلامت حیوانات آبی (علاوه بر حیوانات خشکی زی) یک مسئولیت ذاتی در حرفه دامپزشکی است از طرفی این حرفه مسئول ارتقاء و مدیریت بهداشت و سلامت و تضمین رفاه و ایمنی غذایی می باشد برای دستیابی به این هدف، آموزش دامپزشکی باید جنبه هایی از بهداشت و سلامت آبزیان را در برنامه های درسی خود بصورت کامل و جامع بگنجاند همچنین دوره های

بازآموزی و آموزش‌های با کیفیت پس از فارغ‌التحصیلی در این زمینه ، ایجاد و برنامه‌های آموزشی بصورت مداوم و ویژه در تمام سطوح اجرایی گردد .

گسترش آبی پروری همواره با افزایش اقدامات دامپزشکی همراه بوده است بطوریکه در سطح جهان و بویژه در ۲۵ سال گذشته طب حیوانات آبی به طور چشمگیری رشد کرده است و پیش بینی می شود با افزایش تولید و تجارت آبزیان زنده و فرآورده های آبی ، تعداد دامپزشکان درگیر در این بخش در هر سال همچنان افزایش یابد.

سازمان های بین المللی همچون سازمان جهانی بهداشت حیوانات ، سازمان تجارت جهانی و سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد در مواقع اشاره به سیاست‌های پیشگیری و کنترل بیماری‌های آبزیان ، به خدمات دامپزشکی کشورها اشاره می‌کنند و این سازمان ها اظهار می کنند که دامپزشکان باید بیشتر درگیر بشوند و مسئولیت بیشتری در رسیدگی به مسائل و موضوعات مربوط به بهداشت و سلامت آبزیان داشته باشند و البته سازمان دامپزشکی کشور در حوزه آبی پروری این سیاست را دنبال و در اینخصوص برنامه ریزی می کند

مجموعه دامپزشکی در زمینه‌های ایمنی مواد غذایی (بیماری‌های مشترک بین انسان و دام، بهداشت مواد غذایی، مقررات بهداشتی)، مدیریت بهداشت (از جمله رفاه حیوانات)، تحقیق، نظارت اپیدمیولوژیک، پیشگیری، کنترل و تجزیه و تحلیل خطر بیماری‌ها (بومی، فرامرزی، نوپدید و بازپدید) از صلاحیت‌های مهمی برای سلامت آبزیان برخوردار است .

بنابراین، دامپزشکی در موقعیت مناسب و منحصر بفردی برای ایفای نقشی پیشرو در مدیریت بهداشت و رفاه آبزیان قرارداد ضمن اینکه سهم سایر متخصصان و کارشناسان فنی آبزیان در حوزه های مرتبط به رسمیت شناخته و به آن احترام گذاشته می شود.

با توجه به رشد آبی پروری به عنوان یک منبع غذایی جهانی و با توجه به نگرانی‌ها در مورد پتانسیل آلودگی های ناشی از آبی پروری ، ارائه بالاترین کیفیت خدمات بهداشتی در خصوص آبزیان ضروری است.

دامپزشکی، مراقبت‌های بهداشتی از حیوانات آبی را انجام می‌دهد و دامپزشکان متخصص و فعال در حوزه آبزیان مسئولیت‌های مختلفی مانند مراقبت از حیوانات، تشخیص بیماری، اقدامات جراحی، ارزیابی روش‌های مدیریتی و تجویز درمان را بر عهده دارند که همگی با هدف حفظ سلامت حیوانات و رفاه عمومی انجام می‌شوند. آنها همچنین با تضمین ایمنی یک منبع غذایی و کاهش خطرات مرتبط با باقیمانده‌های دارویی و آلودگی محیطی، نقش حیاتی در حفظ بهداشت عمومی ایفا می‌کنند و در نتیجه ایمنی و یکپارچگی زنجیره تأمین مواد غذایی را حفظ می‌کنند.

حرفه دامپزشکی همچنین نقش کلیدی در تضمین پایداری سیستم‌های آبی‌پروری از جمله ارتقاء بهداشت و رفاه آبزیان از مرحله تخم‌گذاری تا فراوری و عرضه را دارد. علاوه بر این، دامپزشکان بهترین مرجع برای مشاوره در مورد استفاده از واکسن‌ها و داروهای مناسب به عنوان بخشی از یک استراتژی جامع پیشگیرانه و بهینه‌سازی سلامت آبزیان هستند و بطور یقین این امر به کاهش استفاده از داروهای دامپزشکی و به حداقل رساندن مقاومت ضد میکروبی (AMR) احتمالی کمک خواهد کرد.

وقوع بیماری‌های نوپدید آبزیان، یکی از ویژگی‌های همیشگی صنعت آبی‌پروری رو به رشد در سطح جهان بوده است لذا در خصوص برنامه‌های مرتبط با بهداشت، تکثیر و پرورش و تحقیقات آبزیان همواره بین سازمان دامپزشکی و سازمان‌ها و موسسات مرتبط با شیلات تبادل نظر و همکاری وجود داشته باشد. بیش از دو سوم کشورهای عضو سازمان جهانی بهداشت حیوانات (WOAH) معتقدند که برای بهبود آبی‌پروری، همکاری‌های مطلوب بین دامپزشکی و سازمان و موسسات تحقیقاتی و دانشگاهی مرتبط با صنعت آبی‌پروری و شیلاتی مورد نیاز است.

به نظر می‌رسد در سطح جهانی و در کشورها در مورد اطلاع‌رسانی در مورد بیماری‌های نوپدید آبزیان تا حدودی عدم شفافیت وجود دارد. با این حال، شفافیت در خصوص اطلاع‌رسانی بیماری‌ها به عنوان یکی از مهم‌ترین اقداماتی است که کشورها می‌توانند برای حمایت از تلاش‌های بین‌المللی برای مدیریت بیماری‌های نوپدید آبزیان انجام دهند. مهم‌ترین عوامل برای پاسخ

موفقیت‌آمیز به یک بیماری نوپدید شامل پاسخ زودهنگام، همکاری در صنعت، در دسترس بودن آزمایش‌های تشخیصی و تشخیص زودهنگام است.

اقدامات مهمی که سازمان جهانی بهداشت حیوانات (WOAH) می‌تواند برای حمایت از تلاش‌های بین‌المللی برای مدیریت بیماری‌های نوپدید انجام دهد، شامل هماهنگی اقدامات منطقه‌ای برای بیماری‌های اخطارکردنی، ارائه راهنمایی‌های فنی در مورد بیماری‌های جدید، حمایت از کشورهای عضو برای ارائه قابلیت‌های خود و حمایت و پیگیری شفافیت در اطلاع‌رسانی بیماری‌های نوپدید در سطح جهانی است.

همانطوریکه اشاره گردید بخش آبی‌پروری در جهان امروز به سرعت در حال رشد است و این شامل افزایش تولید، ایجاد گونه‌های جدید، اهلی‌سازی و انتخاب ژنتیکی ویژگی‌های مطلوب، تولید گونه‌های غیربومی در محیط‌های جدید، فناوری‌های جدید تولید و افزایش تجارت بین‌المللی است و البته این ویژگی‌های آبی‌پروری می‌تواند با بسیاری از عوامل وقوع و بروز بیماری‌ها سازگار باشد بطوریکه وقوع بیماری‌های جدید در دهه‌های اخیر در کشورهای جهان از ویژگی‌های گسترش و تنوع آبی‌پروری بوده است. دو نمونه قابل توجه اخیر شامل سندرم نکروز حاد هپاتوپانکراس (AHPND) میگو و ریزگونه ویروس هرپس استرید ۱ (OshV-1) صدف‌های اقیانوس آرام و یا عفونت با ویروس هرپس آبالون را می‌توان نام برد لذا بررسی چگونگی مدیریت بهتر این بیماری‌ها برای کاهش تأثیرات آنها و جلوگیری از شیوع فرامرزی برای تمام کشورهای آبی‌پرور ضروری می‌باشد.

سطحی از برنامه‌ریزی‌ها برای تعیین زمان، چگونگی و نوع اقدامات برای همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، همچنین انجام برنامه‌های خاص درخصوص بیماری‌های آبی‌زیان در آسیا برای کاهش تأثیرات آن بایستی انجام و عوامل مورد نیاز برای مدیریت موفقیت‌آمیز بیماری‌ها شناسایی گردد چنین فعالیتی با اهداف و فعالیت‌های مشخص و در چارچوب برنامه کاری کمیسیون‌های منطقه‌ای و جهانی سازمان جهانی بهداشت حیوانات می‌بایست اجرایی گردد.

بهداشت و مدیریت بیماریهای آبزian دارای ۵ جنبه است :

۱- مسئولیت‌های مدیریت بهداشت آبزian ۲- تجربیات مربوط به بیماری‌های نوپدید آبزian ۳ - واکنش به بیماری‌های آبزian ۴- پیشگیری و آمادگی ۵- همکاری‌های بین‌المللی.

در حال حاضر رایج‌ترین و مرسوم‌ترین کنترل‌های اجرا شده شامل کنترل تردد، مراقبت و ردیابی، قرنطینه محل‌های آلوده و منطقه‌بندی با هدف مهار بیماری و جلوگیری از گسترش بیماری از مناطق آلوده به مناطق پاک می باشد.

درک آگاهانه از اپیدمیولوژی بیماری‌های آبزian، مهم‌ترین عاملی است که برای پیشگیری و کنترل بیماری‌ها بایستی مورد توجه قرار گیرد. ولی این عامل ممکن است نیاز به سرمایه‌گذاری قابل توجه منابع داشته باشد و همکاری بین‌المللی برای به اشتراک گذاشتن اطلاعات و هماهنگی موسسات دانشگاهی، پژوهشی و تحقیقاتی در این خصوص ضروری می باشد.

آنچه مشخص است، توسعه پایدار و تولید مسئولانه و سلامت محور آبری پروری، بدون هماهنگی و همکاری سازمان دامپزشکی - سازمان شیلات - موسسات تحقیقاتی و پژوهشی - دانشگاهها - اتحادیه ها و تولیدکنندگان در فرایندها و تصمیم‌گیری ها و تنظیم مقررات، قابل دستیابی نیست . چنین مشارکتی منجر به توانمندسازی آبری پروری و حرکت به سمت افزایش خودبهبودی و شیوه مدیریت بهتر می گردد